Het heiligenboek

Johannes XXIII. Een zalige paus (2) *Tom Zwaenepoel*

De zalig Johannes XXIII geldt als de populairste paus van de moderne tijd en misschien wel van alle tijden. Hij kwam uit een arm boerengezin en dat maakte hem sympathiek bij gewone mensen. Dat een circus uit eerbetoon naar een paus genoemd wordt, is waarschijnlijk eenmalig in de kerkgeschiedenis. In de naamgeving van het in 1976 opgerichte Circus Roncalli weerspiegelt de diepe verering die deze 'volkse paus' ook vele jaren na zijn overlijden had. Aan de basis van deze populariteit lag onder meer zijn initiatief tot een Tweede Vaticaans Concilie.

Drie maanden na zijn aanstelling maakte Johannes XXIII, tot grote verbazing van de Romeinse curie, zijn plan bekend om een nieuw concilie samen te roepen. Op de vraag welk doel hij daarmee nastreefde, zou hij lachend een raam van het apostolische paleis hebben geopend en gezegd: „Ramen open! Laten we verse lucht binnen. We moeten praten met de wereld." Johannes XXIII wilde het venster van de Kerk op de wereld openen en aldus de Kerk 'bij de tijd brengen' *(aggiornamento).* Een week vóór hij het Tweede Vaticaans Concilie bijeenriep, ondernam hij een pelgrimage naar Assisi en Loreto om te bidden voor het welslagen van het concilie. Dat was de eerste pausreis na de ondergang van de Kerkelijke Staat in 1870. De Amerikanen noemden Johannes XXIII daarom later 'Johnnie Walker' en de Romeinen *'Giovanni fuori le mura'.*

Met het Tweede Vaticaans Concilie (Vaticanum II) wilde Johannes XXIII de ontwikkeling van het katholieke geloof bevorderen, het christelijke leven van de gelovigen vernieuwen en de kerkelijke discipline aanpassen aan de voorwaarden van de wereld die sinds Vaticanum I zo ingrijpend was veranderd. Europa had twee wereldoorlogen achter de rug, de Europese koloniale wereldrijken waren verdampt, de armoede nam toe en de massamedia kregen almaar meer invloed. Om voorstellen op de agenda te plaatsen, ontvingen 2.594 bisschoppen en kardinalen over de gehele wereld een vragenlijst. Van hen vulde 76 procent die in. Karol Wojtyla, de latere Joannes-Paulus II, was een van de eersten die de lijst terugstuurden.

De openingsplechtigheid op 11 oktober 1962 werd bijgewoond door 2.540 bisschoppen (concilievaders) uit alle continenten, iets meer dan één op de drie uit Europa. Aan Vaticanum II namen in totaal 2.850 personen uit 130 landen deel. Er waren ook honderd vertegenwoordigers van andere christelijke Kerken en gemeenschappen. In commissies waren ook clerici en leken actief. Albino Luciani, de latere Joannes-Paulus I, nam als bisschop van Vittorio Veneto aan de eerste vier sessies deel. Wojtyla werkte mee aan de uitwerking van de pastorale constitutie over de Kerk in de wereld *(Gaudium et spes).* Hij was 47 en de jongste kardinaal. De Keulse aartsbisschop Joseph Frings nam Joseph Ratzinger als raadgever met zich mee en bekwam dat hij peritus werd, officiële conciliethéoloog. Mgr. Frings had hem opgemerkt aan de universiteit van Bonn (1961), waar Ratzinger vanaf 1959 fundamentele theologie doceerde.

Johannes XXIII overleed nadat hij de eerste van vier sessies had geleid (1963). De 'conciliepaus' was de schakel tussen de oude en de nieuwe tijd in de katholieke wereld en leidde een historische verandering in. Toch geldt hij niet als progressief of revolutionair. Persoonlijk stond hij voor de traditionele vroomheid in de Kerk, met onder meer een correcte priesterkledij en Latijnse studies voor seminaristen. Ook aan het kille protocol van het pauselijk hof veranderde hij niets.

Paulus VI zette het concilie voort. Hij slaagde erin meerderheden en minderheden, behoudsgezinden en vernieuwers samen te brengen. Eind 1963 kwam het concilie door het vraagstuk van de relatie tussen joden en christenen vast te zitten. Verrassend genoeg kondigde de paus een reis naar het Heilig Land aan. Het hoogtepunt was de omarming van de oecumenische patriarch Athenagoras I van Constantinopel na eeuwenlange wederzijdse verdoemenis tussen katholieken en orthodoxen. Iedereen was het erover eens: enkel Johannes XXIII was in staat het concilie te openen, maar niemand behalve Paulus VI zou het tot een goed einde gebracht kunnen hebben. Hij sloot het concilie af op 8 december 1965.

Tom Zwaenepoel, *Het Heiligenboek. Levenswijsheid van honderd en enige heiligen,* Lannoo, Tielt, 2008, 345 blz., 19,95 euro, ISBN 978 90 209 8041 7.

Omroep

6 april, *15 uur,* *Braambos via VRT één.* Ingekorte versie van *The Passion,* grootse evocatie in 2011 in het Nederlandse Gouda van Jezus' lijdensverhaal. Maar liefst 15.000 mensen waren aanwezig en nog eens een miljoen volgden de evocatie via de televisie. Door de stad werd een gigantisch kruis gedragen.

8 april, *9 uur,* *Braambos via VRT één (herhaling omstreeks 23.30 uur via Canvas).* Na de spirituele actualiteit in *Close-up* de aflevering *Ziekenzalving* in de serie *Sacramenten hartopeners,* over het sacrament dat velen ten onrechte associëren met de nakende dood. Ten slotte de nieuwe serie *Langs 's Heeren wegen. Klein religieus erfgoed in Vlaanderen en Nederland.* In de eerste aflevering met als titel *Over koeien, varkens en hun heiligen* staat de bescherming van het vee centraal. Tegenwoordig kunnen veehouders bij ziekte onder hun dieren een beroep doen op veeartsen en medicijnen. Vroeger was dat anders. Bij grote plagen en ernstige ziekten kon men vaak niet anders dan bidden en hopen dat de ziekte snel zou verdwijnen. Uit die tijd stammen ook de heiligen die werden aangeroepen bij dierenkwalen.

De vrome kudde

Paasvakantie *Ingezonden door Jeanine Vleugels*

Gesprek onder vrienden:
– Waar ga jij dit jaar naartoe met Pasen?
– Naar Zicht.
– Zicht? Waar ligt dat?
– Dat weet ik nog niet, maar in de krant stond: „Mooi paasweer in Zicht"

Paaskip *Ingezonden door Martha Duchateau*

Een handelsreiziger tuft met zo'n 50 per uur door het platteland, wanneer hij wordt ingehaald door een kip. De verbaasde man geeft gas, maar de kip blijft versnellen. Plotseling slaat het dier handig rechtsaf en komt op een boerenerf tot stilstand. De handelsreiziger wil er het fijne van weten en draait op zijn beurt het erf op. Daar treft hij de boer en hij vertelt wat hij zonet heeft gezien. De boer blijkt niet verbaasd.
– Kan best zijn, mijnheer. Kijkt u maar eens goed naar die kip.
– Verdorie, dat beest heeft drie poten!
– Kijk, dat zit zo. Ik woon hier met mijn vrouw en wij hebben één zoon. Telkens we een kip slachtten, was er onenigheid omdat zo'n beestje nu eenmaal slechts twee billen heeft. Ik was het beu en ging gericht fokken. Lang kruisen en selecteren, bracht een kippenras met drie poten voort en die diertjes blijken inderdaad heel snel te kunnen lopen.

De handelsreiziger ziet wel brood in deze opmerkelijke soort en vraagt aan de boer:
– En smaken ze ook een beetje?
– Dat weet ik niet, mijnheer. Ik kreeg er nog nooit één te pakken.

In onze Kerk mag best wat meer gelachen worden. Dat blijkt ook de uitdrukkelijke wens van heel wat lezers. Die proberen we in deze rubriek op hun wensen te bedienen. Wekelijks één of meerdere mopjes, leuke anekdotes, bedenkingen, woordspelingen... Kent u er nog een leuke? KERK & *leven* · **Vrome Kudde,** Halewijnlaan 92, 2050 Antwerpen, fax 03 210 08 49, e-mail devromekudde@kerknet.be.

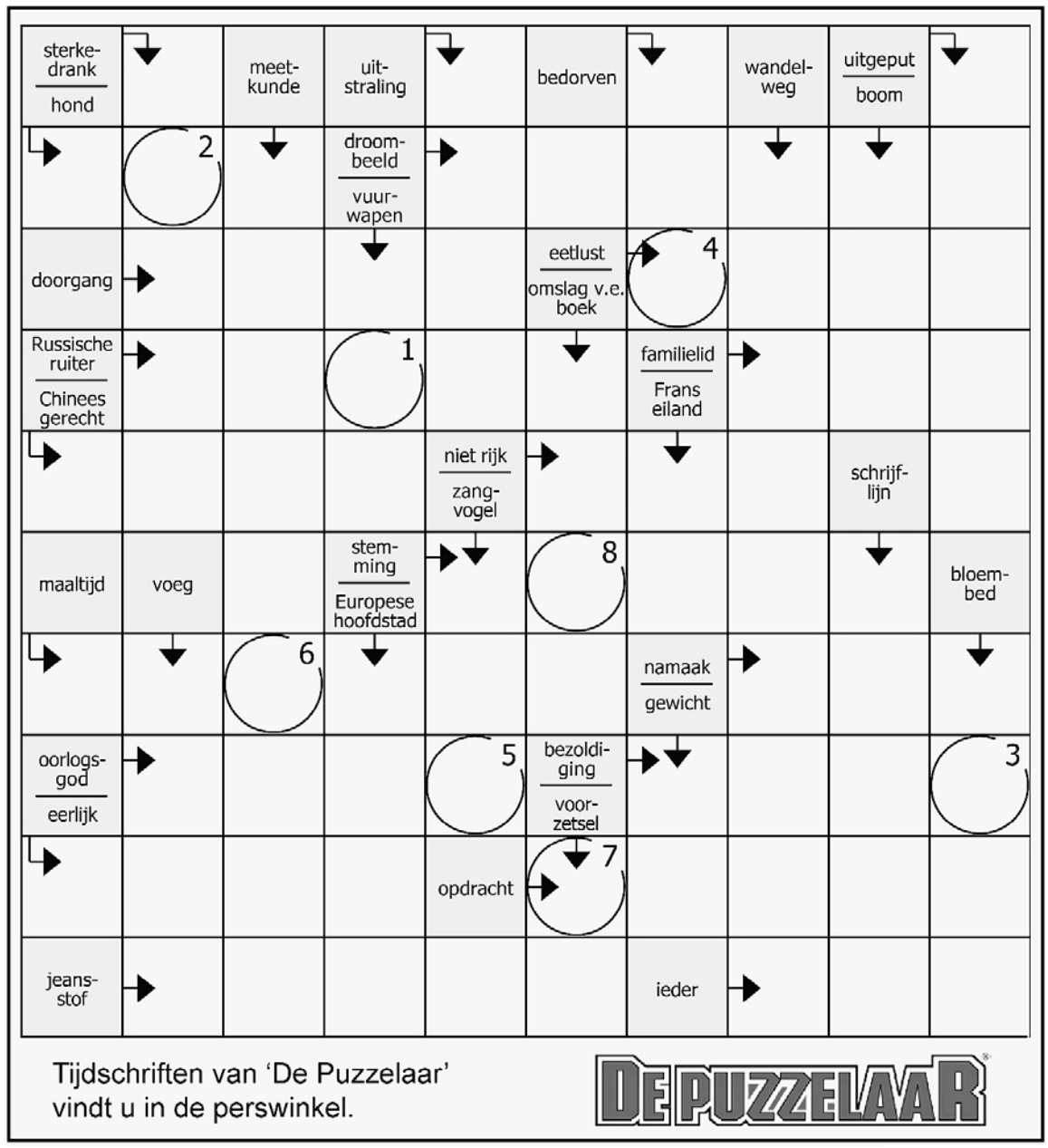

© De Puzzelaar

Oplossing van de puzzel van vorige week: ANSJOVIS

1	2	3	4	5	6	7	8